

Theater na de Dam

De Blues van Kattenburg

Na de Dodenherdenking op 4 mei wordt in de Roode Bioscoop 'De Blues van Kattenburg' gespeeld, een muziektheaterproductie over twee door de nazi's vermoorde Joodse componisten. Een voorstelling van acteur Harpert Michiels, die ook de tekst schreef, en twee musici.

DOOR ANKE MANSCHOT

Theatermaker Harpert Michiels (53) heeft een fascinatie voor de geschiedenis van Amsterdam. Of om het nauwkeuriger te omschrijven: voor bijzondere Amsterdammers. In 'De Blues van Kattenburg' vertelt hij samen met fluitiste Eleonore Pameijer en pianist Tobias Borsboom aan de hand van muziekfragmenten het levensverhaal van componist Dick Kattenburg (1919-1944) en diens leermeester Leo Smit (1900-1943). "Dick Kattenburg heeft op verschillende adressen ondergedoken gezeten, maar is verraden," vertelt Harpert in een Amsterdams café. "Leo Smit wilde ook onderduiken, maar zijn vrouw wou dat niet." Tijdens zijn onderduik stuurde Kattenburg, zoon van de directeur van textielfabriek Hollandia-Kattenburg, zijn composities per koerier naar Leo Smit en die stuurde ze weer terug met op- en aanmerkingen.

Leo Smit Foundation

Het werk van door de nazi's vermoorde Joodse componisten raakte

na de oorlog vaak in de vergetelheid. Dat gold ook voor Leo Smit en Dick Kattenburg. Harpert: "Een nicht van Dick Kattenburg heeft in 2004 een dertigtal composities van haar oom op zolder gevonden, uit de nalatenschap van haar moeder." Het werk van componist Leo Smit werd behalve op zolder ook in archieven, tuinschuurtjes en bij de vuilnisbak gevonden, valt te lezen op de website van de in 1996 door fluitiste Eleonore Pameijer opgerichte Leo Smit Foundation, die zich tot doel stelt werk van vergeten Joodse componisten weer te laten klinken.

Harpert: "Fluitiste Ima Spanjaard-van Esso had ook een werk van Kattenburg bewaard, een sonate voor fluit en piano, die Kattenburg haar cadeau had gedaan omdat hij verliefd op haar was. Ima, die veel aanbidders had, had echter geen belangstelling voor Dick en heeft dat liefdeslied, een soort liefdesbrief dus, nooit gespeeld. Maar toen zij op de radio over de Leo Smit Foundation hoorde, heeft zij die sonate aan Eleonore Pameijer geschonken."

Nadat Eleonore de voorstelling van Harpert over de beroemde negentiende-eeuwse Amsterdamse arts Samuel Sarphati had gezien, tevens bedenker van het Paleis voor Volksvlijt, heeft zij Harpert gevraagd om een voorstelling over Kattenburg en Smit te maken. "Zij heeft zelf ook een bijdrage geleverd aan de tekst,"

vertelt Harpert. "Ik heb gezocht naar een titel waarin beide componisten aan bod zouden komen, maar uiteindelijk vonden we 'De Blues van Kattenburg' toch mooier klinken. In het woord blues zit ook iets melancholisch. Want we raken ook het verdriet en het grote onrecht aan waarmee deze mannen te maken kregen."

Vermoorde muziek

Harpert, die eerst drie jaar geschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam studeerde en daarna afstudeerde aan de Toneelacademie Maastricht, noemt zijn voorstellingen Stand-up History, een mix van theater en storytelling. Zo maakte hij behalve de voorstelling 'Sarphati' ook 'Hoezo Spinoza?', over de zeventiende-eeuwse filosoof Spinoza, en 'Boekman', over de bevlogen Amsterdamse wethouder Emanuel Boekman die het volk wilde verheffen via kunst. Al deze mannen waren net zoals de componisten Kattenburg en Smit Joods. Toevallig of niet? "Nee, ik ben zelf niet Joods," zegt Harpert. Hij heeft wel een Joodse overgrootmoeder. "Ik heb voor Boekman, Sarphati en Spinoza gekozen omdat het gedreven mannen met een groot doorzettingsvermogen waren die veel voor elkaar hebben gekregen. In Duitsland hebben ze daar een mooi woord voor: *Machers*. Deze mannen, afstammelingen van immigranten, hebben Amsterdam [mede] groot gemaakt." Nee, Kattenburg en Smit waren niet zozeer Ma-

Van links naar rechts:
Eleonore Pameijer, Tobias Borsboom
en Harpert Michiels

chers. "Kattenburg is daarvoor ook veel te jong gestorven, op zijn vierentwintigste. Maar hij had wel grote ambities. Hij wilde filmcomponist worden. Wat mij aansprak, is hun levensverhaal en hun vermoorde muziek. Want de nazi's wilden niet alleen deze componisten vernietigen, maar ook hun muziek."

Theatrale geschiedenis

Een oudere heer met een wandelstok loopt naar onze tafel en zegt tegen Harpert: "Ik heb genoten van Spinoza." Harpert neemt het compliment met een grote glimlach in ontvangst. "Ik ben een verholde geschiedenisleraar," vervolgt hij zijn verhaal. "Ik vertel geschiedenisverhalen op theatrale wijze. Een heerlijke vrijheid. Zo maak ik van de op de zolder gevonden KLM-aktetas met muziekwerken van Dick Kattenburg een koffer. Dat is een theatrale beeld. Maar ik verkoop geen onzin, hoor."

Hij speelt momenteel in zes voorstellingen: behalve in 'De Blues van Kattenburg', 'Sarphati' en 'Hoezo Spinoza?' ook nog in 'Hoor de vrouwen zingen', over het vrouwencafé in Kamp Vught, in 'Lang zal hij leven', over morele dilemma's rond euthanasie bij dementie, en in 'Hulp Herman!', een voorleesopera voor kinderen over een hangbuikzwijn. Heeft hij geen moeite met al die teksten tegelijk te onthouden? "Als ze er eenmaal goed inzitten, kan ik er zo weer bij." ■

Kaartjes reserveren voor De Blues van Kattenburg op www.deroodebioscoop.nl. De hierboven genoemde zes voorstellingen zijn ook te boeken voor huiskamers. Op www.harpertmichielsen.nl is een onlineversie van de aangrijpende voorstelling over Boekman gratis te bekijken. Zie www.theaternadedam voor meer voorstellingen rondom de Dodenherdenking.